

## Υπόθεση C-5/94

**The Queen**  
**κατά**  
**Ministry of Agriculture, Fisheries and Food,**  
**ex parte: Hedley Lomas (Ireland) Ltd**

(αίτηση του High Court of Justice, Queen's Bench Division,  
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως)

«Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων — Προστασία των ζώων —  
Οδηγία εναρμονίσεως — Άρθρο 36 της Συνθήκης ΕΚ —  
Εξωσυμβατική ευθύνη κράτους μέλους λόγω  
παραβιάσεως του κοινοτικού δικαίου»

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Léger της 20ής Ιουνίου 1995 ..... I - 2556  
Απόφαση του Δικαστηρίου της 23ης Μαΐου 1996 ..... I - 2604

### Περίληψη της αποφάσεως

1. *Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων — Ποσοτικοί περιορισμοί — Έννοια — Άρνηση χορηγήσεως αδειών εξαγωγής (Συνθήκη ΕΚ, άρθρο 34)*

2. *Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων — Εξαιρέσεις — Ποσοτικοί περιορισμοί επί της εξαγωγής που φέρονται ως στηριζόμενοι στο άρθρο 36 της Συνθήκης και οφειλόμενοι στη μη τήρηση εντός του κράτους εισαγωγής κοινοτικής οδηγίας, η οποία ακριβώς επιδιώκει τον σκοπό που προβάλλεται προκειμένου να δικαιολογηθεί η επίκληση του δικαιώματος εξαιρέσεως που παρέχεται από το εν λόγω άρθρο — Απαράδεκτο — Δεν υφίσταται κοινοτική διαδικασία ελέγχου και κυρώσεων — Αλυσitteles — Υποχρέωση των κρατών μελών να επιβάλλουν κυρώσεις για τις παραβάσεις της οδηγίας — Περιεχόμενο (Συνθήκη ΕΚ, άρθρα 5, εδ. 1, 34, 36 και 189, εδ. 3)*
3. *Κοινοτικό δίκαιο — Δικαιώματα που απονέμονται στους ιδιώτες — Παράβαση κράτους μέλους — Άρνηση, κατά παράβαση του άρθρου 34 της Συνθήκης, χορηγήσεως αδειών εξαγωγής — Υποχρέωση αποκαταστάσεως της προκληθείσας στους ιδιώτες ζημίας — Προϋποθέσεις — Λεπτομέρειες της αποκαταστάσεως — Εφαρμογή του εθνικού δικαίου — Όρια (Συνθήκη ΕΚ, άρθρο 34)*
4. *Κοινοτικό δίκαιο — Δικαιώματα που απονέμονται στους ιδιώτες — Παράβαση κράτους μέλους — Υποχρέωση αποκαταστάσεως της προκληθείσας στους ιδιώτες ζημίας — Προϋποθέσεις — Κατάφωρη παράβαση — Έννοια*
1. Η άρνηση κράτους μέλους να χορηγήσει άδειες εξαγωγής συνιστά ποσοτικό περιορισμό επί των εξαγωγών, ασυμβίβαστο προς το άρθρο 34 της Συνθήκης.
2. Το κοινοτικό δίκαιο απαγορεύει σε ένα κράτος μέλος να επικαλείται το άρθρο 36 της Συνθήκης προκειμένου να δικαιολογήσει τον περιορισμό εξαγωγών εμπορευμάτων προς άλλο κράτος μέλος για τον μοναδικό λόγο ότι, κατά την άποψη του πρώτου κράτους, το δεύτερο δεν τηρεί τις διατάξεις κοινοτικής οδηγίας εναρμονίσεως που επιδιώκει τον σκοπό στην προστασία του οποίου θα απέβλεπε η επίκληση του άρθρου 36.
- από το γεγονός ότι η οδηγία δεν προβλέπει κοινοτική διαδικασία ελέγχου της τηρήσεώς της ούτε προβλέπει κυρώσεις σε περίπτωση παραβάσεως των διατάξεών της, διότι αυτή η μη πρόβλεψη έχει ως μόνη συνέπεια να υποχρεωθούν τα κράτη μέλη, σύμφωνα με τα άρθρα 5, πρώτο εδάφιο, και 189, τρίτο εδάφιο, της Συνθήκης, να λάβουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για τη διασφάλιση του περιεχομένου και της αποτελεσματικότητας του κοινοτικού δικαίου. Συναφώς, τα κράτη μέλη οφείλουν να επιδεικνύουν αμοιβαία εμπιστοσύνη όσον αφορά τους ελέγχους που πραγματοποιούνται στο αντίστοιχο εδάφους τους και το ένα εξ αυτών δεν επιτρέπεται να λάβει μονομερώς διορθωτικά ή προστατευτικά μέτρα που έχουν ως σκοπό να αντιμετωπίσουν την ενδεχόμενη μη τήρηση, από άλλο κράτος μέλος, κανόνων του κοινοτικού δικαίου.
3. Η υποχρέωση κράτους μέλους να αποκαταστήσει τις ζημίες που προκλήθηκαν

σε ιδιώτη λόγω της αρνήσεως χορηγήσεως αδειας εξαγωγής, κατά παράβαση του άρθρου 34 της Συνθήκης, υφίσταται εφόσον ο παραβιάζόμενος κανόνας κοινοτικού δικαίου αποσκοπεί στην απονομή δικαιωμάτων στους ιδιώτες, η παράβαση είναι κατάφωρη και υφίσταται άμεση αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της παραβάσεως αυτής και της ζημίας που υπέστησαν οι ιδιώτες. Με την επιφύλαξη αυτή, το κράτος υποχρεούται να αποκαταστήσει τις συνέπειες της ζημίας που προκλήθηκε από παραβίαση του κοινοτικού δικαίου, η οποία καταλογίζεται σ' αυτό, στο πλαίσιο του εθνικού δικαίου περί ευθύνης, εξυπακουομένου ότι οι προϋποθέσεις τις οποίες ορίζει η εφαρμοστέα εθνική νομοθεσία δεν μπορεί να είναι λιγότερο ευνοϊκές από εκείνες που αφορούν παρόμοιες απαιτή-

σεις στηριζόμενες στο εσωτερικό δίκαιο ούτε μπορούν να είναι τέτοιες ώστε να καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή εξαιρετικώς δυσχερή την αποζημίωση.

4. Στην περίπτωση κατά την οποία το κράτος μέλος, το οποίο διέπραξε παράβαση διατάξεως κοινοτικού δικαίου η οποία απονέμει δικαιώματα στους ιδιώτες, δεν αντιμετώπιζε, κατά τον χρόνο που διέπραξε την παράβαση, κανονιστικές επιλογές και διέθετε αισθητά μειωμένο περιθώριο εκτιμήσεως, ακόμα και ανύπαρκτο, η απλή παράβαση του κοινοτικού δικαίου μπορεί να αρκεί προς απόδειξη της υπάρξεως κατάφωρης παραβάσεως, η οποία απαιτείται προκειμένου να μπορεί να δημιουργηθεί υποχρέωση αποκαταστάσεως ζημιών που υπέστησαν οι ιδιώτες.